

Nr 60.

Ankom till riksdagens kansli den 2 juli 1942 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av utlänningslagen m. m.

Genom en den 22 maj 1942 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 303, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll *dels* föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till lag om ändring i vissa delar av utlänningslagen och lag angående fortsatt giltighet av utlänningslagen, *dels ock* förklarat sig vilja inhämta riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av stadgan den 8 juni 1917 (nr 474) angående hotell- och pensionat-rörelse.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till lag om ändring i vissa delar av utlänningslagen intages nedan i anslutning till utskottets hemställan. De båda övriga vid propositionen fogade författningsförslagen äro av följande lydelse.

Förslag

till

Lag

angående fortsatt giltighet av utlänningslagen.

Härigenom förordnas, att lagen den 11 juni 1937 (nr 344) om utlännings rätt att här i riket vistas (utlänningslag), vilken gäller till och med den 31 december 1942, skall — i den lydelse lagen äger sistnämnda dag — äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1945; dock att från och med den 1 januari 1943 andra stycket av slutbestämmelserna i lagen skall upphöra att gälla samt tredje stycket av samma bestämmelser hava följande ändrade lydelse.

Uppehålls- eller arbetstillstånd må meddelas även för tid efter den 31 december 1945, dock ej längre än för högst två år efter sistnämnda dag.

F ö r s l a g
till
k u n g ö r e l s e
om ändring i vissa delar av stadgan den 8 juni 1917 (nr 474) angående
hotell- och pensionatrörelse.

Härigenom förordnas, att § 43 stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrörelse skall upphöra att gälla samt att §§ 41, 42 och 44 berörda stadga¹ skola erhålla följande ändrade lydelse.

§ 41.

Uraktlåter innehavare av eller föreståndare för hotell eller pensionat att beträffande utlänning fullgöra sådan anmälningsskyldighet som i §§ 35 och 36 sägs, straffes med dagsböter.

Begår innehavaren eller föreståndaren förseelse som i första stycket sägs i avsikt att bereda utlänning möjlighet att obehörigen vistas i riket och äro omständigheterna försvårande, vare straffet fängelse i högst sex månader.

Uraktlåter innehavaren eller föreståndaren eljest att fullgöra skyldighet, som enligt avdelning III i denna stadga åligger honom, straffes med böter från och med fem till och med trehundra kronor.

§ 42.

Lämnar någon vid fullgörande av anmälningsskyldighet, varom i avdelning III i denna stadga sägs, mot bättre vetande oriktig uppgift, straffes, där ej jämlikt allmän lag eller särskild författning eljest ansvar därå följer, med dagsböter eller, där omständigheterna äro försvårande, med fängelse i högst sex månader.

§ 44.

Förseelse, som här ovan omförmäles, åtalas av allmän åklagare.

Åtal jämlikt § 41 andra stycket eller § 42 anhängiggöres vid allmän domstol. Åtal för förseelse, varom eljest i denna stadga är fråga, anhängiggöres vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1942.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för de framlagda förslagen, får utskottet, i den mån redogörelse för desamma ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

¹ Senaste lydelse, se beträffande §§ 41 och 42 1932:177.

Lagen den 11 juni 1937 (nr 344) om utlännings rätt att här i riket vistas trädde i kraft den 1 januari 1938 och gäller till och med den 31 december 1942. Med stöd av lagen ha tillämpningsbestämmelser meddelats genom kungörelsen den 26 november 1937 (nr 912) med föreskrifter i anledning av utlänningslagen, vilken kungörelse likaledes gäller till och med den 31 december 1942. Under åren 1939—1942 ha vidare med stöd av lagen utfärdats ett flertal bestämmelser i syfte att skärpa utlänningskontrollen. De viktigaste av dessa återfinnas i kungörelsen den 1 september 1939 (nr 599) med vissa särskilda föreskrifter om tillsyn över utläningar.

För de gällande bestämmelserna på förevarande område lämnas i propositionen följande redogörelse.

Enligt utlänningslagen och 1937 års utlänningskungörelse har handläggningen av ärenden rörande utläningar, som här vistas, från och med år 1938 i huvudsak centraliserats till socialstyrelsen, där för sådant ändamål inrättats en särskild utlänningsbyrå. Ärenden rörande inresevisering handläggas emellertid av utrikesdepartementet samt beskickningar och konsulat. Vid utlänningskontrollen biträda polismyndigheterna.

Några ändringar i utlänningslagen ha icke vidtagits. Däremot ha en del av dess bestämmelser helt eller delvis satts ur tillämpning genom kungörelser, som under de senaste åren av Kungl. Maj:t utfärdats med stöd av 54 § utlänningslagen, bl. a. genom kungörelsen den 1 september 1939. Enligt nämnda lagrum äger Kungl. Maj:t att i händelse av krig eller fara för krig eller där sådant för rikets försvar eller eljest på grund av särskilda omständigheter prövas erforderligt, meddela de särskilda bestämmelser som må finnas nödiga med avseende å utlännings rätt att inkomma eller uppehålla sig i riket eller att vistas å viss ort inom riket.

Därjämte har allmänt viseringstvång införts med stöd av 1 § utlänningslagen, vari stadgas, att utläning som ankommer till riket skall vara försedd med pass eller annan legitimationshandling som enligt Kungl. Maj:ts förordnande må gälla såsom pass samt att i de fall Kungl. Maj:t bestämmer handlingen skall vara viserad för inresa i och vistelse i riket.

För utlännings avlägsnande ur riket stadgar utlänningslagen tre former: avvissning, förpassning och utvisning. Avvissning innebär, att utläning avlägsnas vid gränsen eller i varje fall omedelbart efter det han inkommit på svenskt område. Befogenhet att avvisa utläning tillkommer polismyndighet, varmed i detta sammanhang i allmänhet förstås vederbörande polischef. Om polismyndighet finner anledning till avvissning föreligga men utläningen påstår att han av politiska orsaker flytt från annat land och att han ankommit därifrån eller från land, varest han kan antagas icke åtnjuta trygghet mot att bli återsänd till förstnämnda land, skall polismyndigheten enligt 20 § hänskjuta frågan om avvissning till socialstyrelsens avgörande. Sådant hänskjutande skall dock ej ske om det med skäl kan antagas att påståendet är oriktigt. Den andra formen för utlännings avlägsnande ur riket, förpassning, är avsedd för sådana fall då utläning inkommit i riket men hans avlägsnande icke kräver någon mera ingående undersökning av de föreliggande

omständigheterna, t. ex. om han saknar pass eller uppehållstillstånd. Den är att betrakta såsom en mera summarisk form av utvisning och skall, när anledning därtill föreligger, innehålla förbud för utlänningen att återvända till riket utan att han i förväg erhållit uppehållstillstånd. Beslut om förpassning meddelas av socialstyrelsen. Styrelsens beslut om avslag å ansökan om uppehållstillstånd skall enligt 25 § alltid innehålla föreläggande för utlänningen att ofördröjligen eller inom viss tid avresa från riket vid äventyr av förpassning. Utvisning användes företrädesvis mot lösdrivare och för brott straffade personer samt beslutas av länsstyrelse med besvärsmätt till högsta domstolen. Där utvisning är påkallad av hänsyn till rikets säkerhet eller eljest i statens intresse, kan emellertid Kungl. Maj:t enligt 37 § direkt besluta om utvisning. Den som utvisats får enligt 42 § vid äventyr av fängelsestraff icke återvända till riket utan Kungl. Maj:ts tillstånd.

Till trygghet för de politiska flyktingarna har i lagen föreskrivits, att utlänning som avlägsnas ur riket icke må befordras till land varifrån han av politiska orsaker flytt eller till land varest han kan antagas icke åtnjuta trygghet mot att bli återsänd till förstnämnda land.

I vissa hithörande ärenden skall socialstyrelsen enligt 46 § inhämta yttrande av en nämnd (utlänningsnämnden), nämligen i ärende som avser avvisning eller förpassning eller ock arbetstillstånd för ett större antal utlänningar ävensom i ärende som kan antagas vara av synnerlig betydelse utöver det föreliggande fallet. Om ärendet är av synnerligen brådskande natur, må dock socialstyrelsen i ärendet meddela beslut utan att yttrande inhämtats från nämnden. Styrelsen äger, om den anser erforderligt, även i andra ärenden inhämta nämndens yttrande. Nämnden äger icke rätt att deltaga i styrelsens beslut, men nämndens yttrande är i stället avgörande för frågan om besvär få föras över besluten hos Kungl. Maj:t. Sådan klagorätt är nämligen enligt 47 § tillåten över styrelsens avvisnings- eller förpassningsbeslut samt i samband därmed meddelade beslut om avslag å ansökningar om uppehålls- eller arbetstillstånd, därest antingen nämnden eller någon dess ledamot i sitt yttrande yppat avvikande mening mot socialstyrelsens beslut eller ock beslutet meddelats utan att yttrande inhämtats från nämnden. Styrelsen kan, om den finner särskilda skäl därtill föreligga, enligt 48 § överlämna ärende till Kungl. Maj:ts avgörande. Sådant överlämnande skall enligt samma lagrum alltid ske, såframt nämnden hemställt därom i sitt yttrande. Med anledning av krigsförhållandena ha emellertid bestämmelserna om skyldighet för socialstyrelsen att inhämta utlänningsnämndens yttrande innan styrelsen meddelar avvisningsbeslut och om klagan över sådant beslut satts ur tillämpning. Avvisnings- och förpassningsgrunderna ha även skärpts.

Utlänningslagen innehåller därjämte bestämmelser om att utlänning i vissa fall må tagas i förvar eller ställas under uppsikt ävensom bestämmelser om straff för överträdelse av lagen eller med stöd därav utfärdade författningar m. m.

Enligt 13 § i 1937 års utlänningskungörelse ankommer det på vederbörande tjänsteman i utrikesdepartementet eller vid beskickning eller konsulat att

meddela visering för inresa i riket och första uppehåll härstädes i samband med inresan (inresevisering). Visering åt den som vistas i riket för fortsatt uppehåll härstädes (uppehållsvisering) meddelas av socialstyrelsen. Visering meddelas med eller utan rätt att taga arbete. Utlänningslagens regler om uppehålls- och arbetstillstånd äro normgivande för reglerna om uppehållsvisering. Enligt stadgande i 23 § av kungörelsen skall nämligen vad enligt utlänningslagen eller kungörelsen gäller om uppehålls- och arbetstillstånd äga motsvarande tillämpning med avseende å uppehållsvisering.

I 1937 års kungörelse föreskrives en vidsträckt anmälningsskyldighet rörande utläningar från enskild bostadsupplåtares och arbetsgivares sida. Beträffande hotell och pensionat finnas bestämmelser om sådan anmälningsskyldighet i hotell- och pensionatstadgan den 8 juni 1917. Vidare innehåller 1937 års kungörelse bl. a. bestämmelser om pass och andra legitimationshandlingar. De lättnader i fråga om skyldighet att inneha sådan handling, som enligt kungörelsen skulle gälla särskilt för medborgare i de övriga nordiska länderna, ha emellertid efter krigsutbrottet i stor utsträckning satts ur tillämpning.

Genom kungörelsen den 1 september 1939 har införts möjlighet att omhändertaga utläanning i förläggning. Härom stadgas i berörda kungörelse, 11 §, att där beslut om avvisning, förpassning eller utvisning ej kunnat verkställas eller eljest särskild anledning föreligger, utläanning må omhändertagas i förläggning; innan sådant beslut meddelas, skall i regel utlänningsnämnden höras. Inom socialdepartementet har nyligen av särskilda sakkunniga upprättats förslag till nya bestämmelser om behandlingen av sålunda omhändertagna utläningar.

I 1939 års kungörelse upptagas även de förut nämnda utvidgade grunderna för avvisning och förpassning. Sålunda kan enligt 5 § i denna kungörelse utläanning avvisas, där skälig anledning finnes antaga, att han lämnat sitt hemland för att icke återvända dit eller det med hänsyn till rikets säkerhet eller eljest i statens intresse icke kan anses önskvärt att han inkommer i riket. Enligt 7 § må förpassning av utläanning ske, där det med hänsyn till rikets säkerhet eller eljest i statens intresse icke kan anses önskvärt att han vistas i riket.

Beträffande övriga under de senaste åren vidtagna åtgärder på utlänningslagstiftningens område må nämnas, att genom särskilda kungörelser utlännings rätt att vistas inom vissa områden av riket väsentligt beskurits och att gränskontrollen skärpts. I händelse ett ytterligare skärpt läge skulle inträda eller landet råka i krig är avsett att utlännings och särskilt fientligt lands medborgares rörelsefrihet än mer skall begränsas.

Slutligen må här anmärkas att genom lag den 17 juni 1938 (nr 322) angående vissa förmåner åt statslösa möjlighet beretts att låta statslösa personer komma i åtnjutande av sådana sociala förmåner som eljest endast i händelse av ömsesidighet tillkomma utländska medborgare här i riket. Med hänsyn till tidsläget har emellertid denna lagstiftning ej ansetts böra sättas i tillämpning.

Med anledning av att utlänningslagens giltighetstid utlöper med utgången av år 1942 har chefen för justitiedepartementet i skrivelse den 19 september 1941 anmodat socialstyrelsen, chefen för försvarsstaben ävensom samtliga länsstyrelser att avgiva *yttrande*, huruvida med hänsyn till erfarenheterna under lagstiftningens giltighetstid ändringar erfordrades i utlänningslagen eller författningar som äga samband därmed.

I skrivelsen framhöll departementschefen, att rådande förhållanden syntes utgöra skäl mot att för närvarande företaga en mera genomgripande lagrevision, som avsåge att åstadkomma en utlänningslagstiftning av varaktig karaktär, men att det syntes vara önskvärt, att vid en förlängning av utlänningslagen de jämkningar företoges, som vore påkallade.

I flera av de inkomna yttrandena ha dessa synpunkter understrukits. Chefen för försvarsstaben har emellertid påyrkat en mera genomgripande omorganisation av utlänningskontrollen. I övrigt ha åter i yttrandena framställts ändringsförslag endast beträffande två spörsmål av större räckvidd. Dessa avse förpassningsbestämmelserna och ansvarsreglerna.

I yttrandena ha därjämte framställts åtskilliga anmärkningar eller önskemål som beröra de med stöd av utlänningslagen i administrativ ordning utfärdade föreskrifterna. Bland annat ha dessa erinringar gällt gränskontrollen vid riksgränsen mot Finland och Norge. Departementschefen har i propositionen framhållit, att i detta hänseende genom gränskontrollkungörelsen den 13 februari 1942 utfärdats skärpta bestämmelser, samt uttalat, att dessa spörsmål i övrigt komme att upptagas i samband med frågan om förlängning av 1937 års utlänningskungörelse.

Vid remiss till lagrådet den 24 april 1942 av de i propositionen framlagda båda lagförslagen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Westman*, bland annat följande.

»Den efter tillkomsten av 1937 års utlänningslag inträdda skärpningen av det internationella läget har naturligen i hög grad satt sin prägel på utlänningskontrollen och därmed sammanhängande förhållanden. Med stöd av de fullmakter som lämnats i utlänningslagen har Kungl. Maj:t efter krigsutbrottet i administrativ ordning utfärdat åtskilliga bestämmelser, vilka — utan att väsentligen rubba de principer varå gällande utlänningslagstiftning bygger — möjliggjort en anpassning av utlänningskontrollen efter tidslägets krav. De år 1937 införda bestämmelserna ha i stort sett visat sig väl avvägda och tack vare den möjlighet till hänsynstagande till skiftande förhållanden, som lagstiftningen medger, ha några ändringar i utlänningslagen ej tidigare visat sig erforderliga.

I detta sammanhang må erinras, att 1939 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit om utredning angående de ändrade anordningar för utlänningsärendenas behandling och utlänningskontrollen samt de ändringar i utlänningslagen, som gjorda erfarenheter under lagens tillämpning visat vara påkallade. För verkställande av denna utredning tillkallades i juni 1939 särskilda sakkunniga. Deras arbete har emellertid vilat sedan slutet av år 1940.

I organisatoriskt hänseende innebar 1937 års lagstiftning, att handläggningen av utlänningsärendena i huvudsak centraliserades till socialstyrelsen, där en särskild utlänningsbyrå för ändamålet inrättats. Denna organisation har visserligen tillkommit under särskilt beaktande av utlänningsfrågornas betydelse för arbetsmarknaden och av befolkningspolitiska skäl. Emellertid har den visat sig i stort sett möjliggöra en tillfredsställande kontroll över utlämningarna. Det torde ej nu böra komma ifråga att, såsom chefen för försvarsstaben yrkat, vidtaga en så ingripande organisationsförändring som att överflytta utlänningskontrollen till polismyndighet eller särskild myndighet. Vissa rationaliseringsåtgärder i fråga om ärendenas handläggning inom socialstyrelsen ha emellertid nyligen vidtagits.

Liksom hittills böra av krisläget påkallade skärpningar i utlänningskontrollen vidtagas genom Kungl. Maj:ts försorg enligt de i utlänningslagen meddelade fullmakterna. Utlänningslagen bör bibehållas såsom den grundval till vilken återgång kan ske när mera normala tider en gång inträda. Det må anmärkas, att detta system tillämpas även i andra länder, t. ex. i Schweiz. Endast de jämkningar i lagen, som äga sitt berättigande jämväl sedan krisläget upphört, böra nu göras. Lagen synes böra erhålla förlängd giltighet, förslagsvis under tre år, eller således till och med den 31 december 1945.

I de inkomna yttrandena ha såsom tidigare nämnts framställts vissa erinringar mot de nuvarande förpassnings- och ansvarsbestämmelserna i utlänningslagen.

Beträffande förpassning stadgas i 25 § första stycket, att förpassningsbeslut, som meddelas av socialstyrelsen, skall innehålla förordnande, att utlämningen ofördröjligen eller inom viss tid skall avresa från riket vid äventyr att han, därest han ej avreser, skall förpassas ur riket. I 25 § andra stycket stadgas, att av socialstyrelsen meddelat beslut, varigenom utlämningsansökan om rätt att vistas här i riket avslagits, tillika skall, där utlämningen befinner sig här i riket, innehålla förpassningsbeslut. Innan socialstyrelsen meddelar förpassningsbeslut, skall enligt 46 § yttrande inhämtas från utlämningsnämnden. Där ärendet är av synnerligen brådskande natur, må dock beslutet meddelas utan att sådant yttrande inhämtats, men beslutet skall då snarast möjligt anmälas för nämnden. Över förpassningsbeslut samt över beslut i ärende angående uppehålls- eller arbetstillstånd, som tillika innehåller förpassningsbeslut, må enligt 47 § klagan föras hos Kungl. Maj:t, därest antingen utlämningsnämnden eller någon dess ledamot mot beslutet yppat avvikande mening eller ock beslutet meddelats utan att yttrande inhämtats från nämnden. På grund av stadgande i 23 § av 1937 års utlänningskungörelse skall vad sålunda gäller beträffande uppehållstillstånd äga motsvarande tillämpning å uppehållsvisering.

Såsom i vissa yttranden framhållits synes det stundom föreligga behov att kunna meddela förpassningsbeslut utan den omgång som ligger i utlämningsnämndens medverkan. Med hänsyn till den garanti för en behörig prövning av ärendena, som nämndens medverkan utgör, möter det emellertid vissa betänkligheter att rubba det nuvarande systemet med hörande av nämnden och den därav beroende besvärsträtten.

Mot de nuvarande bestämmelserna torde vidare kunna anmärkas, att regeln om att avslag å ansökan om vistelsetillstånd alltid skall förenas med förpassningsbeslut ibland verkat stötande. En fri prövningsrätt i detta hänseende synes dock mindre lämplig, eftersom meddelandet av förpassningsbeslut i så fall otvivelaktigt skulle innebära en prickning av den som drabbades därav.

De angivna ändringsbehoven synas emellertid kunna tillgodoses genom att socialstyrelsen beredes möjlighet att förse uppehållstillstånd och uppehållsvisering med föreskrift att utlänningen senast vid tiden för tillståndets utgång skall utresa ur riket. Sådan föreskrift, som förslagsvis kan benämnas utresebeslut, bör ha den verkan att, om utlänningen icke avreser i rätt tid, förpassningsbeslut skall kunna meddelas av socialstyrelsen utan nämndens hörande och utan klagorätt för utlänningen. I stället böra bestämmelserna om nämndens hörande och om besvärsrätten göras tillämpliga å utresebeslutet.

Vad angår innehållet i utlänningslagens straffbestämmelser må följande här nämnas.

I 39 § stadgas, att den som uraktlåter att fullgöra anmälningsskyldighet, som är stadgad i utlänningslagen eller i författning som med stöd därav utfärdats, skall straffas med dagsböter. Överträder utlämning vad i lagen är stadgat om skyldighet att hava arbetstillstånd, straffas han likaledes med dagsböter, och till enahanda straff är den förfallen som anställer utlämning i sin tjänst utan att denne har arbetstillstånd, där sådant erfordras. Enligt 40 § skall utlämning, som i annat avseende än varom i 25 och 39 §§ är fråga uraktlåter att ställa sig till efterrättelse vad i lagen stadgas eller med stöd därav blivit i författning eller eljest föreskrivet, eller söker hindra verkställighet av beslut angående hans avvisning, förpassning eller utvisning, straffas med dagsböter eller, där omständigheterna äro försvårande, med fängelse i högst sex månader. Samma straff drabbar den som mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift vid fullgörande av anmälningsskyldighet eller eljest i ansökningsärende varom är stadgat i lagen eller i författning som med stöd därav utfärdats. Anmärkas må att i 25 §, som upptager bestämmelser om förpassning, såsom förpassningsgrunder angivas bl. a. de fall att utlämning saknar behörig legitimationshandling, viserad där så erfordras, eller kvarbliver efter utgången av den tid under vilken han äger rätt att vistas härstädes utan att ha sökt förlängning av rätten att vistas i landet. Att dessa fall undantagits från straff motiverades (se prop. 1927 nr 198 sid. 59) med att det i förevarande fall låge i sakens natur, att i regel intet stode att vinna genom ådömande av straff. Därest t. ex. en utlämning icke kunde erhålla pass eller hans ansökan om visering eller uppehållstillstånd avslagits, ansågs det meningslöst att av honom utkräva straffansvar för hans underlåtenhet att avresa. I 41 § stadgas, att den som förhjälpes utlämning att inkomma i riket, ehuru denne ej innehar legitimationshandling, viserad där så erfordras, skall straffas med dagsböter. Slutligen föreskrives i 42 §, att om utlämning som blivit härifrån utvisad återvänt utan att han därtill erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd, där sådant erfordras, han skall straffas med fängelse i högst sex månader.

I de med stöd av utlänningslagen i administrativ väg utfärdade bestämmelserna om utlänningskontrollen finnas i regel inga straffbestämmelser. Ett undantag utgör kungörelsen den 12 januari 1939 angående särskilda villkor för utlännings vistelse inom skyddsområde för fästning eller motsvarande försvarsanläggning samt för utlännings tillträde till etablissement vid försvarsväsendet m. m. I denna kungörelse finnas särskilda straffbestämmelser, bl. a. stadgas där straff, dagsböter eller där omständigheterna äro försvärande fängelse i högst sex månader, för den som förhjälp utlännings att obehörigen inkomma i eller vistas inom befästningsområde m. m.

Enligt 1937 års utlänningskungörelse stadgas en vidsträckt anmälningskyldighet rörande utläningar för bostadsupplåtare eller arbetsgivare. Förseelser häremot bestraffas enligt de nämnda bestämmelserna i utlänningslagen. Motsvarande anmälningskyldighet är, såvitt angår utlännings vistelse å hotell eller pensionat, föreskriven i avdelning III av stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrörelse. De härtill knutna straffbestämmelserna, som dock även avse svenska resande, avvika något från motsvarande stadganden i utlänningslagen. I § 41 föreskrives sålunda, att innehavare av eller föreståndare för hotell eller pensionat, vilken uraktlåter att fullgöra skyldighet, som enligt avdelning III i stadgan åligger honom, skall straffas med 5—300 kronors böter. Enligt § 42 av stadgan skall resande, som vid meddelande av uppgift, varom i avdelning III sägs, mot bättre vetande lämnar oriktig sådan uppgift, där ej jämlikt allmän lag eller särskild författning eljest ansvar därå följer, straffas med dagsböter. Vidare finnas i stadgan bestämmelser enligt vilka innehavare av eller föreståndare för hotell eller pensionat, där rörelsen drives på grund av särskilt tillstånd, må, om han upprepade gånger dömts till ansvar för förseelse mot de i stadgan meddelade bestämmelserna, av länsstyrelsen kunna skiljas från rörelsens fortsatta utövande.

Den omfattning, vari utlänningslagens straffbestämmelser tillämpats, framgår av följande tabell.

År	Antal sakfällda	Böter	F ä n g e l s e	
			1 mån.	2—6 mån.
1938.....	1,104	1,094	5	5
1939.....	1,673	1,658	9	6
1940.....	1,185	1,178	5	2

Domstolarna synas i regel för underlåten anmälningskyldighet utdöma 2—5 dagsböter. Nyligen dömdes emellertid av Stockholms rådhusrätt ett par personer som inhyst utläningar, vilka idkat mot landet skadlig verksamhet, för sådan förseelse till 40 dagsböter.

Vad i yttrandena anförts beträffande straffbestämmelserna i utlänningslagen torde ådagalägga behovet att företaga vissa straffskärpningar. Uppenbart synes emellertid vara, att den förseelse som består i underlåtenhet att anmäla utlännings vistelse i regel är av ringa beskaffenhet. Förseelsen beror ej sällan på bristande kännedom om gällande bestämmelser eller på förbiseende och är ofta att betrakta som en ren ordningsförseelse. Att gene-

rellt införa fängelsestraff i straffskalan för sådana förseelser torde därför vara att gå för långt. Understundom kan emellertid en förseelse av detta slag vara så allvarlig att bötesstraff icke är tillfyllest. Så torde ofta vara händelsen, om förseelsen skett i syfte att bereda utläningen möjlighet att obehörigen vistas i riket. Om i dylikt fall omständigheterna äro försvårande, synes förseelsen böra kunna bestraffas med fängelse i högst sex månader. Ett stadgande härom föreslås intaget i 43 § utlänningslagen. I denna paragraf nu intagna bestämmelser om upprepade brott böra nämligen utgå med hänsyn till den nya lagstiftningen om sammanträffande av brott.

Stadgandet i 41 § utlänningslagen om dagsböter för den som förhjälp utläning att inkomma i riket, ehuru denne ej innehar behörig legitimationshandling, synes likaledes vara alltför lindrigt. Den föreslagna skärpta straffbestämmelsen i 43 § torde därför böra gälla även i fråga om brott mot 41 §. I samband härmed synes 41 § böra utvidgas så att den kommer att omfatta alla fall, då någon förhjälp utläning att inkomma i riket i strid mot föreskrift som i utlänningslagen eller med stöd därav blivt i författning eller eljest meddelad.

I övrigt torde de framställda yrkandena om utvidgning av straffbestämmelserna i utlänningslagen icke böra föranleda någon åtgärd i detta sammanhang.

I anslutning till de nu föreslagna ändringarna i utlänningslagen böra motsvarande straffskärpningar vidtagas i hotell- och pensionatstadgan. Denna stadga har utfärdats efter riksdagens hörande, och även ändringsförslaget bör därför underställas riksdagen.

De föreslagna ändringarna torde böra träda i kraft utan dröjsmål, förslagsvis den 1 juli 1942.»

Beträffande de särskilda bestämmelserna i förslagen lämnas en redogörelse å sid. 20—23 i propositionen.

Lagrådet har vid sin granskning av de båda lagförslagen icke framställt annan erinran mot desamma än beträffande den föreslagna straffbestämmelsen i 43 § utlänningslagen. Lagrådets hemställan om ändring av stadgandet har emellertid icke biträtts i propositionen.

Utskottet.

Den förevarande propositionen innebär, att 1937 års utlänningslag, vars giltighetstid utgår den 31 december 1942, skall givas förlängd giltighet under ytterligare tre år eller sålunda till och med den 31 december 1945. Någon allmän revision av utlänningslagen i syfte att skapa en utlänningslagstiftning av varaktig karaktär anses icke böra för närvarande vidtagas. Däremot föreslås i propositionen att vissa ändringar skola, med giltighet från och med den 1 juli 1942, vidtagas i utlänningslagen — huvudsakligen beträffande förpassnings- och ansvarsbestämmelserna — ävensom i 1917 års hotellstadga såvitt avser straffbestämmelserna rörande underlåten anmälan beträffande utläning. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts för-

slag; emellertid synes, bland annat med hänsyn till att viss respittid lämpligen bör givas innan den föreslagna straffskärpningen i fråga om underlåten anmälan beträffande utlämning skall tillämpas, dagen för ikraftträdandet av de ifrågasatta ändringarna i utlänningslagen och hotellstadgan böra bestämmas till den 1 september 1942.

Då nu utlänningslagen avses skola förlänas förlängd giltighet vill utskottet fästa uppmärksamheten vid att bestämmelserna i densamma i stor utsträckning ersatts eller fullständigats genom bestämmelser som Kungl. Maj:t utfärdat med stöd av 54 § i lagen. Enligt denna paragraf må Konungen, i händelse av krig eller fara för krig eller där sådant för rikets försvar eller eljest på grund av särskilda omständigheter prövas erforderligt, med avseende å utlännings rätt att inkomma eller uppehålla sig i riket eller att vistas å viss ort inom riket meddela de särskilda bestämmelser som må finnas nödiga. I sådant fall må Konungen vidare i fråga om utlännings avvisning, förpassning ur riket eller utvisning förordna efter omständigheterna. Bland de olika bestämmelser som tillkommit i administrativ ordning med stöd av denna paragraf vill utskottet särskilt framhålla, att genom tillägg den 16 februari 1940 till kungörelsen den 1 september 1939 med vissa särskilda föreskrifter om tillsyn över utlämningar givits bestämmelser att, därest beslut om avvisning, förpassning eller utvisning ej kunnat verkställas eller eljest särskild anledning föreligger, socialstyrelsen må förordna att utlämning skall omhändertagas för att vistas i förläggning. Vidare har stadgats, att socialstyrelsen må förordna, att utlämning, som omhändertagits i förläggning, i stället skall tagas i förvar. Närmare föreskrifter angående omhändertagande av utlämning i förläggning ha meddelats i särskild kungörelse den 16 februari 1940.

Utskottet, som vitsordar behovet av särskilda åtgärder på förevarande område, har funnit starka skäl tala för att vissa av dessa åtgärder, i den mån de avse inskränkningar i den personliga friheten såsom tagande i förvar och omhändertagande i förläggning, utöver vad redan är förhållandet till sina huvudgrunder regleras i lag. Utskottet, som har sig bekant att nuvarande administrativa bestämmelser i ämnet äro föremål för omarbetning, förväntar att i samband därmed frågan om deras reglering i lag kommer under övervägande.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

- A) att riksdagen, med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom förevarande proposition framlagda förslaget till lag om ändring i vissa delar av utlänningslagen, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

F ö r s l a g

till

L a g**om ändring i vissa delar av utlänningslagen.**

Härigenom förordnas, att 8, 24, 30, 41, 43, 44, 46, 47 och 51 §§ lagen den 11 juni 1937 (nr 344) om utlännings rätt att här i riket vistas (utlänningslag) skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

8 §.

Uppehållstillstånd meddelas av socialstyrelsen.

I ärende — — — meddela visering.

Uppehållstillstånd skall meddelas för viss tid samt må förbindas med de förbehåll, som med hänsyn till vistelsens syfte och därmed sammanhängande omständigheter finnas påkallade. Beslut om uppehållstillstånd må tillika innehålla föreskrift, att utläningen senast vid tiden för uppehållstillståndets utgång skall utresa ur riket (utresebeslut).

Bevis om uppehållstillstånd skall tecknas å legitimationshandlingen.

24 §.

Avvisad person — — — orsaker flytt.

Kan avvisning ej verkställas genast, må, intill dess sådant kan ske, polismyndigheten taga utläningen i förvar eller ställa honom under uppsikt; och skall polismyndigheten därom ofördröjligen underrätta länsstyrelsen. I tvivelaktiga fall eller där svårighet möter för beslutets verkställande, skall länsstyrelsen likaledes ofördröjligen underrättas därom, och har länsstyrelsen att, där så finnes erforderligt, överlämna frågan om beslutets verkställande till socialstyrelsens avgörande.

30 §.

Förpassning verkställs genom länsstyrelsens försorg.

Utläningen bör — — — orsaker flytt.

Kan förpassning ej genast verkställas, må, intill dess sådant kan ske, länsstyrelsen förordna, att utläningen skall tagas i förvar eller ställas under uppsikt. I tvivelaktiga fall eller där svårighet möter för beslutets verkställande, skall länsstyrelsen överlämna frågan om beslutets verkställande till socialstyrelsens avgörande.

41 §.

Där någon förhjälp utläning att inkomma i riket i strid mot föreskrift som i denna lag eller med stöd därav blivt i författning eller eljest meddelad, straffes med dagsböter.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

43 §.

Begår någon förseelse, varom i 39 § första stycket eller 41 § sägs, i avsikt att bereda utlännningen möjlighet att obehörigen vistas i riket och äro omständigheterna försvårande, vare straffet fängelse i högst sex månader.

44 §.

Förseelse varom — — — allmän åklagare.

Åtal för — — — allmän domstol.

Åtal jämlikt 40, 42 eller 43 § anhängiggöres vid allmän domstol.

46 §.

Innan socialstyrelsen meddelar utrese-, avvisnings- eller förpassningsbeslut eller ock beslut i ärende, som avser arbetstillstånd för ett större antal utläningar eller som kan antagas vara av synnerlig betydelse utöver det föreliggande fallet, skall yttrande inhämtas från en nämnd bestående av tre ledamöter (utlänningsnämnden).

Beträffande utlännning, för vilken utresebeslut gäller, må förpassningsbeslut meddelas utan nämndens hörande. Utan hinder av vad i första stycket stadgas må vidare, där ärendet är av synnerligen brådskande natur, socialstyrelsen i ärendet meddela beslut utan att yttrande inhämtats från nämnden; dock skall beslutet snarast möjligt anmälas för nämnden.

Socialstyrelsen må — — — nämndens yttrande.

Ledamöterna av — — — stadgade behörighetsvillkoren.

I socialstyrelsens — — — dess ledamot.

47 §.

Över socialstyrelsens avvisnings- eller förpassningsbeslut, så ock över styrelsens beslut i ärende angående uppehålls- eller arbetstillstånd, som tillika innehåller utrese- eller förpassningsbeslut, må klagan föras, där antingen utlänningsnämnden eller någon dess ledamot yppat avvikande mening eller ock beslutet meddelats utan att yttrande inhämtats från nämnden. Vad sålunda stadgats skall dock ej gälla förpassningsbeslut varom i 46 § andra stycket första punkten sägs.

Klagan föres — — — till justitiedepartementet.

Besvär må — — — nyss stadgats.

51 §.

Har utlännning varom i 19 § sägs med fartyg eller luftfartyg ankommit till riket och voro omständigheterna uppenbarligen sådana att befälhavaren bort inse att utlännningen kunde komma att härifrån avvisas, är befälhavaren, om sådan åtgärd vidtages, pliktig att utan ersättning från statsverkets sida återföra honom till det land, varifrån han medtagits; dock att sådan förpliktelse

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

icke äger rum, med mindre fartyget eller luftfartyget omedelbart eller inom närmaste tiden återvänder till nämnda land.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942. Denna lag träder i kraft den 1 september 1942.

B) att det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående fortsatt giltighet av utlänningslagen måtte av riksdagen antagas; samt

C) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen vid sin granskning av det genom propositionen framlagda förslaget till kungörelse om ändring i vissa delar av stadgan den 8 juni 1917 (nr 474) angående hotell- och pensionatrörelse icke funnit anledning till annan erinran än att dagen för ikraftträdandet bör ändras till den 1 september 1942.

Stockholm den 30 juni 1942.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Gärde*, *Eskhult*, *Theodor Magnusson*, *Ahlkvist*, *Lindblom* och *Siljeström*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist*, *Gezelius*, *Hedlund* i Östersund, *Ryberg*, *Björting* och *Lindberg* i Stockholm, fru *Gustafson* samt herr *Lindahl*.